

OILA TARBIYASINING MAZMUNINI BELGILASHDA ONA TILINING AHAMIYATI

*Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti Pedagogika va psixologiya
kafedrası o'qituvchisi **Shaximardonova Baxtigul Xo'shboqovna,**
Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti O'zbek tili va adabiyoti yo'nalishi
2-bosqich talabasi **Islomova Aziza Xusanboy qizi***

Oila tarbiyasi — oilada ota-ona, vasiy yoki katta kishilar tomonidan bolalarni tarbiyalash. Yosh avlodning har tomonlama rivojlanishida muhim o'rin tutadi. Oila tarbiyasida doimiy tarbiyaviy ta'sirchan kuch — oilada ruhiy xotir-jamlilik, samimiy munosabat, ota-ona obro'sining yuqori bo'lishi, bolalarga talab qo'yishda oila kattalari o'rtasidagi birlikning saqlanishi, bola shaxsini mehnatga tarbiyalashga alohida e'tibor berish, bolani sevish va izzatini joyiga qo'yish, oilada qat'iy rejim va kun tartibini o'rnatish, bolaning yosh va shaxsiy xususiyatlari-ni hisobga olish, boladagi o'zgarishlarni kuzatib borish, undagi mustaqillikka intilish va tashabbuskorlik sifatlarini qo'llabquvvatlash va h.k. “Bolalarni tarbiyalamang, ular baribir sizga o'xshab qoladilar. O'zingizni tarbiyalang”. Ingliz maqol Hayot namunasi, muloqot namunasi, dunyoga munosabat - bu oilaning bolaga beradigan eng muhim narsasidir. Oila bolaning eng muhim psixologik ehtiyojlarini - xavfsizlik, muloqotni qondiradi. Bolalikda ishonch va sevgining birinchi saboqlarini o'rganadi va hech narsa buning o'rnini bosa olmaydi. Bolaning rivojlanishida asosiy rol oila va ta'lim uslubiga tegishli. Oila tarbiyasining har bir uslubi shaxsning ma'lum bir turini shakllantirishga olib keladi. Bu oilada munosabatlar qanday o'rnatilishi, uning katta vakillari tomonidan qanday qadriyatlar va manfaatlar birinchi o'ringa qo'yilishi, qanday bolalar bo'lib ulg'ayishiga bog'liq. Oilaning iqlimi axloqiy iqlimga va butun jamiyat salomatligiga ta'sir qiladi. Bola kattalarning xulq-atvoriga juda sezgir bo'lib, oilaviy tarbiya jarayonida olingan saboqlarni tezda

o'zlashtiradi. Muammoli oiladagi bolani qayta tarbiyalash deyarli mumkin emas. "Ota-onalar farzandlariga ikkita narsa berishlari kerak - ildiz va qanot" JW Gyote. Oila bola rivojlanishining mikro muhitidir. Oila bolaning shaxsini faol shakllantiradi, chunki oila a'zolari o'rtasidagi munosabatlar o'ziga xos axloqiy va psixologik muhitni ta'minlaydi. Oila tarbiyasi - bu ma'lum bir oila sharoitida ota onalar va qarindoshlarning kuchlari tomonidan shakllanadigan tarbiya va ta'lim tizimi, unga quyidagilar ta'sir qiladi: bolalar va ota-onalarning genetik moyilligi va sog'lig'i, moddiy va iqtisodiy ta'minoti, ijtimoiy mavqei, turmush tarzi, oila a'zolarining soni, oilaning yashash joyi, bolalarga munosabati. Oilaning bolaga ta'siri boshqa barcha tarbiyaviy ta'sirlardan kuchliroq bo'lib, yoshga qarab zaiflashadi, lekin hech qachon butunlay yo'qolmaydi. Oila shaxsni ijtimoiylashtiradi, ta'limning barcha turlarida uning harakatlarining ifodasidir. Jamiyat a'zolari oiladan chiqadi: qanday oila – shunday jamiyat. Oilaning vazifalari: bolaning rivojlanishi uchun maksimal shart-sharoitlarni yaratish, bolaning ijtimoiy-iqtisodiy va psixologik himoyasini ta'minlash, oilani yaratish va qo'llab-quvvatlash, unda bolalarni tarbiyalash va keksalarga munosabatda bo'lish tajribasini almashish; bolalarga o'z-o'ziga xizmat qilish va yaqinlariga yordam berishga qaratilgan foydali amaliy ko'nikmalar va ko'nikmalarni o'rgatish, o'z-o'zini hurmat Ota-onalar qilishni, farzandlari o'z "men" tarbiyasini ni qadrlashni qarindoshlariga, rivojlantirish. tarbiyachilarga topshiradilar. Bunday tarbiya bolaning aqliy rivojlanishida namoyon bo'ladi, u o'zini baxtli va ota-onasiga muhtoj his qilmaydi. Gipo-saqlovchi tarbiya asotsial oilalarda yoki kasal bola nuqsoni tufayli hech qanday qadr-qimmatga ega bo'lmagan oilalarda sodir bo'ladi. Bu, shuningdek, ota-onaning munosabatiga bog'liq bo'lishi mumkin, qachonki kattalar bolaga boshqacha munosabatda bo'lishga harakat qilmaydi. Demak, oilaviy tarbiyaning butun jarayoni ta'lim uslublariga bog'liq.

Somoniylar davri hukmdorlaridan biri bo'lgan Shamsul Maoliy Qobus ibn Vushmagir nomi bilan ataydi. Otaning o'z o'g'li tarbiyasi va kelajagi uchun

dasturilamal bo'luvchi maxsus pandnoma asar yozishi hamda uni bobosi nomi bilan atashida ham o'ziga xos sharqona oilaviy tarbiya tamoyili bor. «Ey farzand, umidim shuki, sen bu pandlami qabul qilgaysan. Bu bilan men otalik vazifasini bajo keltirgan bo'lurman, deydi ma'rifatparvar ota Kaykovus. Forobiyning «Fozil odamlar shahri», «Baxt-saodatga erishish haqida ko'rsatmalar», «Baxt-saodatga erishish haqida», «Fuqarolik siyosati», «Davlat arbobining aforizmlari» kabi asarlarida jamiyatning kelib chiqishi, maqsad va vazifalari haqida falsafiy ta'limot- yaratdi, inson jamoalarining jamiyatda tutgan roli, davlat va oila, ulami boshqarish haqidagi ilmiy bilimlar tizimini yaratdi.

Oila tarbiyasining mazmunini belgilashda ona tilining ahamiyati juda katta bo'lib, bu ikki tushuncha — oila va ona tili — bir-birini to'ldiradi, uyg'unlashtiradi hamda milliy tarbiya asoslarini belgilaydi. Ona tili — tarbiyaning birinchi va asosiy vositasi Har bir bola ilk bor aynan o'z ona tilida gapira boshlaydi, o'z atrofini, oilasini, qadriyatlarini shu til orqali anglaydi.

Ona tili orqali urug'-aymoq, oila, yurt, e'tiqod haqida dastlabki tasavvurlar shakllanadi.

Tarbiyaning birinchi saboqlari (masalan, yaxshi-yomon, halol-harom, odob-axloq qoidalari) bola ongiga ona tili vositasida singdiriladi.

Bu yo'nalishlarning barchasini bolaga yetkazish, tushuntirish, amalda o'rgatish ona tili orqali amalga oshadi. Chunki ona tili:

Yoshing kichik bolasiga ham tushunarli.

Ruhiy ta'sir kuchi yuqori.

Milliy mentalitetga mos va yaqin.

3. Ona tili — milliy o'zlikni anglash vositasi

Oila bolaga o'z millati, vatani va tarixi haqida tasavvurni ona tili orqali beradi. Masalan, xalq og'zaki ijodi — ertaklar, maqollar, topishmoqlar, dostonlar — barchasi bolaga tarbiyaviy ahamiyatga ega bo'lgan axborot manbai bo'lib xizmat qiladi.

Oila bola xarakterini shakllantiradi.

Til esa bu xarakterni ifodalash, atrofdagilar bilan muloqot qilish, o'z fikrini anglatish imkonini beradi. Shu bois, ona tilini yaxshi bilgan va undan to'g'ri foydalana oladigan bola raqobatbardosh, madaniyatli va mustaqil fikrlovchi inson bo'lib voyaga yetadi.

Xulosa

Ona tili — oila tarbiyasining poydevoridir. Oila farzandga qanday tarbiya bersa, uni ifodalovchi, unga ma'naviy-ma'rifiy kuch baxsh etuvchi vosita bu — ona tilidir. Shuning uchun, har bir ota-ona:

Bolasi bilan ona tilida muloqot qilishga,

Ona tilini hurmat qilishga o'rgatishga,

Milliy qadriyatlarimizni aynan o'z tilimiz orqali yetkazishga intilishi lozim.

ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Muxsiyeva A. Oila pedagogikasi. O'quv qo'llanma. -Toshkent, 2018.
2. Xasanboyeva va b. Oila pedagogikasi. -Toshkent, 2017.
3. Munavvarov A.Q. Oila pedagogikasi. -Toshkent, 1994.